

- допомогу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. №1. С. 30-39.
2. Вайнола Р. Х. (2012). Технологія соціальна. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І.Д. Зверевої. Київ ; Сімферополь: Універсум, С. 510-511.
 3. Конституція України від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР. ВВР України, 1996. № 30. Ст. 141.
 4. Оцінювання системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні у світлі стандартів і передового досвіду Ради Європи. Лютий-червень 2016 року. URL: <https://rm.coe.int/16806aab>. (дата звернення 12.10 2020.)
 5. Польська М. О. Суб'єкти відносин безоплатної правової допомоги в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2 (99). С. 76-85.
 6. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Голос України*, 2011. № 122.

Вознюк Ю. В.
магістрантка групи мСР-21
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка
Науковий керівник:
Лещук Г.В., к. п. н., доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Аналіз чинного зарубіжного законодавства, теоретичних досліджень і практики здійснення правосуддя щодо неповнолітніх свідчить, що у провідних країнах світу йде постійний пошук найбільш ефективних прийомів і способів поводження з неповнолітніми, котрі скоїли правопорушення. В основі даних пошуків лежить прагнення, з одного боку, забезпечити застосування щодо неповнолітніх адекватних і ефективних заходів впливу, а з іншого боку – гарантувати суспільству надійний захист від найбільш небезпечних проявів юнацької делінквентності, здатної набувати вкрай радикальних форм. У зв'язку з цим проблему ювенального правосуддя за кордоном ніколи не ототожнюють з

необхідністю виключно поблажливого ставлення до неповнолітніх, незалежно від характеру вчиненого ними проступку чи злочину.

Істотний внесок у вирішення проблем ювенальної юстиції та вивчення досвіду зарубіжних країн у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх зробили такі вчені, як І. Андріїв, А. Бакаєв, В. Зеленецький, С. Іншаков, О. Круковська, Н. Крестовська, Т. Новикова, В. Порожня, Г. Терещук, В. Шмеріга та інші. Водночас відсутність комплексних досліджень зумовлює необхідність поглибленого наукового осмислення досвіду окремих зарубіжних країн у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Мета статті: окреслити досвід організації та здійснення ювенальної юстиції у США.

Виклад основного матеріалу. Витоки ювенальної юстиції як кодексу спеціалізованих правил сягають стародавніх цивілізацій. У римському праві, наприклад, за проступки дітей спочатку повинен був відповідати *pater familias* – глава сім'ї, лише пізніше, з появою окремих прав членів сім'ї, зростанням їх незалежності від глави роду, за ними визнавалася й окрема відповідальність.

У сучасному тлумаченні ювенальна юстиція закріплюється у правових канонах починаючи з XIX-XX ст. і цей процес був викликаний необхідністю регламентувати ставлення судової та пенітенціарної систем у відношенні злочинів, що вчиняються неповнолітніми: Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 р.; Мінімальні стандартні правила ООН («Пекінські правила»), затверджені резолюцією 40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р.; Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р.; Керівні принципи ООН для попередження злочинності серед неповнолітніх від 14 грудня 1990 р.; Правила Організації Об'єднаних Націй щодо захисту неповнолітніх, позбавлених свободи від 14 грудня 1990 р. [1].

У кожній державі ювенальна юстиція здійснюється по-різному, але в цілому вона покликана забезпечити:

- законність і справедливість кожного правового рішення будь-якого органу державної влади щодо неповнолітніх;
- охорону прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх осіб при провадженні адміністративних і кримінальних справ,

ТНПУ MAGISTERIUM

– здійснення максимальної соціалізації підлітків до найбільш сприятливих умов життєдіяльності [3].

Так як логіка законодавців минулого пішла по шляху визнання відповідальності дітей за правопорушення і виділення під ці потреби окремих правових ніш, то наслідком цього стала і розробка системи захисту прав неповнолітніх. Західні спільноти визнавали за дітьми не тільки певну відповідальність за порушення закону, а й необхідність їх захисту. У результаті стався своєрідний розкол поняття про ювенальну юстицію: на правову основу для визнання за неповнолітніми окремої відповідальності, відмінної від норм традиційного кримінального права, і на власне систему, спрямовану на захист дітей. Піонерами в даному питанні виступили США, які вже в 1899 р. створили перший дитячий суд. Відповідно до розроблених тоді норм у США до неповнолітніх не застосовувалося поняття «злочинець», а лише – «винний». Пріоритетом проголошувалася турбота про дітей-правопорушників, які в силу віку і життєвого досвіду ще можуть стати на шлях виправлення.

Ювенальну юстицію США можна характеризувати з наступних позицій:

- 1) наявність спеціалізації судочинства, яка передбачає існування відокремлених приміщень для розгляду та вирішення справ щодо неповнолітніх;
- 2) наявність спеціалізованого судді та ізоляція неповнолітніх від дорослих у місцях попереднього затримання;
- 3) наявність спрощеного судового процесу у вигляді співбесіди судді із підсудним за «закритими дверима»;
- 4) здійснення суддею керівництва установами опікунського нагляду за неповнолітніми;
- 5) широка співпраця суду із населенням судового округу, що давало можливість судам для неповнолітніх використовувати інформацію щодо умов життя дітей-правопорушників [4].

У США існують так звані недержавні підліткові суди, в яких дорослі або зовсім не беруть участі, або лише керують процедурою. У цих судах розглядаються справи про вперше вчинені нетяжкі злочини та проступки, якщо неповнолітній визнав свою провину. Примусові засоби, які застосовують підліткові суди (відвідання спеціальних занять для подолання

ТНПУ MAGISTERIUM

наркотичної або алкогольної залежності; грошова реституція, зобов'язання взяти участь у судовому засіданні підліткового суду як присяжний тощо), мають нерепресивний характер і значний виховний потенціал [4].

Сьогодні США мають добре розвинену систему ювенальної юстиції, яка формувалася десятиліттями. Основним її органом є Служба захисту дітей (Child Protective Services, CPS), діяльність якої регламентується цілою низкою федеральних законів. Серед них – Закон про недопущення жорстокого поводження з дітьми (Child Abuse Prevention and Treatment Act, CAPTA), Закон про мультиетнічне розміщення (Multi-Ethnic Placement Act, MEPA), Закон про усиновлення та безпечні родини (Adoption and Safe Families Act, ASFA) і ряд інших. Ці три основних закони є базовими для американської ювенальної системи, тому проаналізуємо їх більш детально.

Закон про недопущення жорстокого поводження з дітьми визначає мінімальні ознаки «жорстокого поводження», встановлює фінансові механізми для програм, спрямованих на профілактику порушення прав дітей, утверджує ряд структур ювенальної юстиції (наприклад, Національний центр з питань жорстокого поводження з дітьми), а також регламентує процес збору, зберігання та обміну інформацією про жорстоке поводження.

Закон про усиновлення – наріжний закон американської ювенальної юстиції. Саме він вніс поправки у Закон 1980 р. щодо допомоги в усиовленні та захисті дітей, оскільки багато штатів тлумачили закон 1980 року як такий, що містив норми на захист прав біологічних батьків. Сучасний Закон про усиновлення унеможливорює політику воз'єднання дітей з їхніми біологічними батьками. На першому місці – права, інтереси, здоров'я дитини, а не цілісність сім'ї. Тому ASFA називають найрадикальнішим ювенальним законом в США за останні десятиліття.

Закон про мультиетнічне розміщення вимагає від органів опіки та соціальних служб підбирати вилученим дітям різноманітні сім'ї з точки зору етнічного складу та інших ознак.

Сім'я у США може потрапити під контроль з боку соціальних служб за анонімною заявою, яку може подати будь-хто

ТНПУ MAGISTERIUM

небайдужий, який став свідком неналежного ставлення до дитини, що може виявлятися у залишенні в небезпеці, жорстокому поводженні тощо. Співробітники Департаменту захисту сім'ї (орган CPS) повинні реагувати на такі заяви протягом п'яти днів. Як правило, в таких випадках американські суди стають на бік ювеналів, і адвокат батьків може домогтися лише угоди з правосуддям, яке означає, що за сім'єю здійснюється контроль протягом року.

Серед заходів контролю також – обшуки соціальними працівниками; перевірка батьків на наркотики, що передбачає збір аналізів, при цьому не має значення, чи були в заяві підозри на наркоманію; обстеження психіатрами і психологами незалежно від того, виникало чи ні питання про психічне здоров'я батьків як показник їхньої здатності доглядати за дітьми. Працівники ювенальної служби мають доступ до всіх медичних даних, фінансових документів сім'ї [2].

Висновок. Таким чином, для ювенальної юстиції США характерними є: індивідуальний підхід до дитини; спеціальна процедура судового розгляду справ про обвинувачення неповнолітніх; посилена допомога неповнолітнім; реалізація обраних заходів для неповнолітнього державним опікуном і громадськістю; обговорення з опікунами і батьками призначення виховних та лікувальних заходів тощо [4].

У прагматичному західному суспільстві, як правило, прагнуть до збалансованого підходу, що враховує як інтереси особистості, так і інтереси суспільства при вирішенні будь-якої проблеми, в тому числі і проблеми правосуддя у справах неповнолітніх. Це не означає, що суспільство не усвідомлює своєї відповідальності за життя і поведінку неповнолітніх, саме тому систему ювенальної юстиції завжди розглядають у тісному зв'язку з профілактикою злочинів неповнолітніх, розуміючи під нею насамперед заходи соціального, економічного, морального і культурного характеру, здатні забезпечити нормальний розвиток дитини та її становлення як законослухняного члена суспільства. Водночас, спираючись на досвід інших країн, слід зазначити, що ювенальна юстиція не є панацеєю у вирішенні підліткової злочинності.

Список використаних джерел:

1. Крестовська Н.М. Ювенальна юстиція : навч. посібник/ А.І. Гусєв, Ю.Б. Костова, Н.М. Крестовська, Т.Є. Семікоп, В.І. Шмеріга, І.Г. Терещенко; за ред. Крестовської Н.М. О.: ОЮІ ХНУВС, 2006. 243 с.
2. Крукевич О.М. Здійснення правосуддя щодо неповнолітніх у країнах романо-германського та англо-американського типів правових систем. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2014. № 4 (51). С. 143–148.
3. Порохня В.В. Ювенальна юстиція: зарубіжний досвід. 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <[http: elar.naiaiu.kiev.ua > bitstream](http://elar.naiaiu.kiev.ua/bitstream)> (дата звернення 12.10 2020.)
4. Терещук Г. Зарубіжний досвід функціонування основних моделей ювенальної юстиції. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 2. С. 116-120.

Гевко Н. І.

*магістрантка групи мСР-1
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка*

Науковий керівник:

Главацька О. Л., к. п. н., доцент

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ФАКТОР АНТИВИГОРАННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми дослідження. Творчий потенціал вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО) постає як динамічна особистісна структура, яка є основою творчої самореалізації суб'єкта педагогічної діяльності і виражається інтеграцією ціннісного, когнітивного та діяльнісного компонентів. Домінантою його змісту виступає визнання та прийняття творчості як важливої життєвої цінності й професійної необхідності. У багатогранності своїх проявів творчий потенціал вихователя ЗДО пов'язаний із його світоглядною позицією, інтелектуальною сферою, сукупністю дієвих установок та пріоритетів.

Критерії творчого потенціалу вихователя співвіднесені з його